

LBRIS

We know
books

© Editura EIKON

București, Calea Giulești 333, Sector 6,
cod poștal 031310, România

Difuzare / distribuție carte: 021 348 14 74
0733 131 145, 0728 084 802
difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: 021 348 14 74
0728 084 802, 0733 131 145
contact@edituraeikon.ro
www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de
Consiliul Național al Cercetării Științifice
din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ION, ANA-VERONICA

Transumanismul : un comentariu creștin / Ana-
Veronica Ion. - București : Eikon, 2021

Conține bibliografie

ISBN 978-606-49-0440-9

2

Sursă imagine copertă: Bradley Hook via pexels.com

DTP: Mihăiță Stroe

Editor: Valentin Ajder

Ana-Veronica Ion

Transumanismul – un comentariu creștin

E I K O N

București, 2021

- 71. <https://www.origene.com/products/gene-expression/crispr-cas9>.
- 72. <https://www.thermofisher.com/ro/en/home/life-science/genome-editing/geneart-crispr.html>.
- 73. https://en.wikipedia.org/wiki/Human_Brain_Project.
- 74. https://ro.wikipedia.org/wiki/Francis_Galton.
- 75. <https://www.youtube.com/watch?v=5Rp4V3Sj5jE>.
- 76. <https://www.youtube.com/watch?v=MupELNH-sdQ>.
- 77. <https://www.youtube.com/watch?v=7t84lGE5TXA>.

Lucrări complementare:

- 78. Dante, *Divina Comedie, în traducerea lui George Coșbuc*, ediție îngrijită și comentată de Ramiro Ortiz, Ed. Polirom, 2000.
- 79. Jean-Claude Larchet, *Captivi în Internet*, trad. de Mari-
nela Bojin, Ed. Sophia, 2018.

Cuprins

INTRODUCERE 5

**I. SCURT ISTORIC AL IDEILOR
CARE AU CONDUS LA CONCEPTUL
DE TRANSMANISM** 7

I.1. Cum a fost înlocuit Dumnezeu
în multe conștiințe de ideea de progres 7

I.2. Radioul și televiziunea 9

I.3. Tehnica de calcul 11

I.4. Intervenția asupra bios-ului 12

II. SCURT ISTORIC AL TRANSMANISMULUI 17

II.1. Definiții 18

II.2. Istoria termenului 22

II.3. Structurarea Mișcării Transumaniste 28
 Declarația Transumanistă – 1998 29

III. TRANSMANISMUL, AZI 35

III.1. Trăim deja o formă slabă de transumanism 35

III.2. Direcțiile de dezvoltare și de acțiune
ale transumaniştilor, în prezent 38

III.2.1. Îmbunătățirea calităților intelectului uman	39
III.2.1.1. Conectarea creierului la surse de informație sau de IA, prin dispozitive electronice	39
III.2.1.2. Mărirea performanțelor creierului prin inginerie genetică.....	50
III.2.1.3. Construirea de structuri cerebrale, asemănătoare creierului uman.....	58
III.2.1.4. Supersingularitatea tehnologică.....	65
III.2.2. Îmbunătățirea stării de sănătate	75
III.2.3. Prelungirea vieții (chiar până la nemurire)	98
III.2.4. Reproducerea asistată; feminism vs. transumanism	110
III.2.4.1. Reproducerea asistată	110
III.2.4.2. Ectogeneza	127
III.2.4.3. Feminism vs. transumanism	138
III.2.5. Fericirea continuă, într-o realitate virtuală	144
IV. CONCLUZII	157
V. ANEXĂ	165
Declarație privind principiile fundamentale ale bioeticii, întemeiate pe Tradiția Ortodoxă.....	165
VI. BIBLIOGRAFIE	171

generarea gândirii ce ține de această tranziție, cu conceperea și realizarea tehnicilor și tehnologiilor care vor permite accesul la numita stare post-umană, ca și cei care se simt, pur și simplu, entuziasmați de aceste idei, se numesc pe ei înșiși, transumanști. Dacă ar fi doar câțiva visători în categoria aceasta, nu ar merita să pierdem timpul cu Transumanismul și cu ideile sale. Dar o simplă căutare pe net ne arată existența a nenumărate comunități transumaniste, a unei Asociații Mondiale Transumaniste, a unor site-uri aparținând acestei mișcări, ca și a nenumărate conferințe dedicate Transumanismului. În plus, unele din ideile transumanștilor le vedem repercutate în planuri de cercetare și în politici statale. De aceea, am găsit că este foarte util un studiu asupra acestui curent de gândire, analizat prin prisma gândirii creștine.

Structura lucrării este următoarea. Un prim capitol este dedicat ideilor și realizărilor de natură tehnică și științifică care au schimbat percepția omului asupra lumii, conducând către apariția Transumanismului. Capitolul II prezintă definiții (acceptate de transumanști) ale termenului de Transumanism, și istoricul acestui termen, precum și modul în care s-a structurat mișcarea transumanistă. În Capitolul III prezentăm ideile-forță ale transumanștilor, pe care le comentăm în sensul ideilor creștine. Capitolul IV este rezervat concluziilor. După o Anexă, lucrarea se încheie cu sursele bibliografice.

În finalul acestei Introduceri, dar nu în ultimul rând, aduc mulțumiri d-lui Conferențiar Dr. Adrian Lemeni, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București, pentru numeroasele discuții pe tema lucrării de față, ca și pe teme conexe, ce țin de Apologetică. Cursurile dumnealui, pe care le-am urmărit la studiile de licență (secția *Teologie Didactică*), și la cele masterale (programul *Doctrină și Cultură Creștină*) m-au inspirat și mi-au dat curajul să abordez această temă.

Motto:

„... ce-i va folosi omului, dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?” (Ev. Matei, 16,26)

I. SCURT ISTORIC AL IDEILOR CARE AU CONDUS LA CONCEPTUL DE TRANSUMANISM

II. Cum a fost înlocuit Dumnezeu în multe conștiințe de ideea de progres

Bunul Dumnezeu a creat cea mai frumoasă dintre lumile posibile, pentru om, acesta fiind culmea creației dumnezeiești, cel după Chipul și Asemănarea Sa. Dar, prin cădere, omul a ajuns într-o situație inferioară celei hărăzite lui, inițial, de către Dumnezeu. Ca urmare, Acesta l-a blestemat: *„În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care ești luat; căci pământ ești și în pământ te vei întoarce.”* (Facerea, 3, 17-19). De atunci, pentru a-și îmbunătăți soarta, omul a încercat să își creeze ajutoare, să dezvolte prin puterea minții unelte prin care procurarea celor necesare ale vieții să îi fie ușurată. Câtă vreme a făcut aceasta în frica lui Dumnezeu, și cu referire directă la procurarea celor necesare pentru trai, lucrurile au fost, oarecum, sub control.

Dar, odată cu revoluția industrială, începută la sfârșitul secolului XVIII în Anglia, omul a început să dezvolte mijloace de producție din ce în ce mai elaborate, mai puternice, care l-au făcut să se simtă ca un demiurg. Apoi, fiecare nouă invenție devenea un nou vector de progres.

Motorul cu aburi al lui James Watt a dus la dezvoltarea industriei textile (războaie de țesut mecanice), a transporturilor (locomotive cu aburi), etc. Apoi, dezvoltarea aplicațiilor electricității a însemnat un salt uriaș pentru omenire. Astfel, apariția telegrafului, a becului electric, a telefonului, a cinematografului ș.a.m.d., au dus la schimbarea vieții și mentalității oamenilor. Încântați de forțele noi pe care le primeau prin fiecare nouă invenție, oamenii s-au atașat de ideea de avans tehnologic. Țările mai puțin dezvoltate din punct de vedere industrial priveau cu admirație către realizările celor avansate, dorind să participe și ele la binele adus de noile invenții. Așa s-a insinuat noțiunea de progres în viața oamenilor, după care a fost preluată în discursul politic, și, întrucât progresul era asociat cu o viață mult mai bună decât cea anterioară, el a început să ocupe un loc din ce în ce mai important în viața oamenilor. O lume care, după Revoluția franceză, se îndepărta tot mai mult de Dumnezeu, a început (sau a fost condusă) să privească cu tot mai mare interes spre achizițiile științifice care ofereau speranța unei vieți simplificate. Astfel, noțiunea de progres a devenit realmente un idol.

Dar, desigur, progresul tehnic a fost accesibil, în primul rând, claselor avute ale societății, care și-au îmbunătățit, în primul rând, viața lor, și abia apoi pe cea a oamenilor mai dezavantajați. Cu un trecut al omenirii care a cunoscut forme de exploatare a muncii „aproapelui” din cele mai dure, a fost ușor ca membrilor claselor avute să le vină ideea de a folosi realizările științifice pentru controlul și exploatarea mai eficientă a celor mai slabi existențial. Iar, prin apariția unor noi

produse tehnice (radioul și televiziunea), în mod natural, s-a conturat posibilitatea de a-l „seduce” pe om și de a-l face să coopereze fără a-l constrânge în mod direct.

I.2. Radioul și televiziunea

Începând cu dezvoltarea radioului (prima jumătate a secolului XX) și a televiziunii (după 1930), s-a creat premiza existenței unei interfețe cu fiecare casă, cu fiecare familie sau om, interfață prin care puternicii vremii puteau să își ducă punctul de vedere direct până la aceștia. Pe de o parte, apare posibilitatea, pentru cetățeni, a unei informări mult mai actualizate decât prin cărți, sau chiar ziare, ceea ce i-a captivat pe oameni, făcându-i să simtă o senzație de putere neîntâlnită până atunci, pe de altă parte i-a expus pe aceștia la punctul de vedere al celor puternici, care au început, discret, să îi manipuleze. Acest proces de manipulare s-a desfășurat nu neapărat direct, prin enunțarea unor teze pe care puternicii vremii le voiau asimilate, ci prin toate tipurile de emisiuni. Astfel, prin reclame, se crea clientelă pentru marii fabricanți de bunuri de consum, dar se și sugerau anumite atitudini față de viață. „Reclama este o glumă foarte serioasă, prin care omului i se transmite într-un mod seducător un întreg cod de valori, i se face o adevărată educație... Fiecare reclamă nu este altceva decât una din lecțiile pe care cultura de consum le dă omului contemporan.”¹ afirmă scriitorul Virgiliu Gheorghe într-una din cărțile în care analizează lucrarea televiziunii asupra lumii.

Prin filmele mai mult sau mai puțin artistice, s-au pus în fața oamenilor tot felul de situații și modele de viață cu care,

¹ V. Gheorghe, *Știința și războiul sfârșitului lumii – Fața nevăzută a televiziunii*, Ed. Prodigios, 2007, p. 15.

altfel, ei nu s-ar fi întâlnit. Impactul imaginilor este mult mai mare decât cel al cuvântului scris, fiind remanent mai multă vreme. Lărgirea fără precedent a granițelor situațiilor acceptate ca morale (deci îndepărtarea de morala creștină), prezența violenței, a sexualității, pe micul ecran, au schimbat mentalul colectiv. Apoi, prin chiar emisiunile de știri, stresului vieții cotidiene televiziunea i-a adăugat un stres informațional, care uneori este prea mare pentru omul comun, supraîncărcându-l. Efectele asupra vieții spirituale a omului sunt foarte grave: „Televizorul nu lasă omului modern liniștea și răgazul construirii unui puternic for interior, implicit al dezvoltării unei vieți launtrice bogate. Televiziunea nu permite retragerea în reflexie, contemplare, rugăciune.”²

Prin proprietățile sale, televiziunea a devenit un mediu pentru o viață mentală desprinsă de viața reală; o viață „virtuală”, un vector de „reeducare” a popoarelor mai ales în sensul îndepărtării de credință, de tradiții, de morală, și un factor de manipulare în câmpul convingerilor politice, sau al celor care țin de viața cetății. În plus, puținul timp în care ar fi putut să se conecteze la Dumnezeu prin rugăciune, sau ar fi putut face fapte bune pentru ajutorarea semenilor, oamenii îl petrec privind la tv., îmbrăcându-și propriul mental în conținutul emisiunilor de acolo. Televiziunea, împreună cu cinematograful, au fost începutul creării realităților virtuale. Prin televiziune s-a produs o „vrăjire a lumii”, așa cum arată tot Virgiliu Gheorghe într-o altă lucrare³.

S-au dezvoltat, simultan, științe ca sociologia, antropologia, psihologia - atât a individului cât și a mulțimilor și, odată cu ele, clasele dominante au primit instrumente mai precise pentru a evalua dorințele, intențiile, idealurile oamenilor, ca și modul în care ei pot fi controlați, dominați.

² Virgiliu Gheorghe, *Știința și războiul...*, p.85.

³ Virgiliu Gheorghe, *Revrăjirea lumii*, Ed. Prodomos, 2012.

I.3. Tehnica de calcul

Apoi, s-au dezvoltat, mult și foarte rapid, mijloacele de calcul, începând cu mașini care foloseau cartele perforate, apoi mașini electrice de calcul, continuând cu calculatoarele programabile cu tuburi electronice, foarte voluminoase, cu calculatoarele cu tranzistori, apoi cele cu circuite integrate, și cele cu microprocesor, accesibile tuturor și de dimensiuni rezonabile. Dezvoltarea tehnicilor de calcul, și, apoi, a internetului, au dat, și acestea, omului, senzația de putere intelectuală. În ce privește tehnica de calcul, această observație se referă mai ales la oamenii de știință, dar în ce privește internetul, ea privește pe toți utilizatorii acestei tehnologii.

Faptul că s-a trecut de la calculatorul de birou la laptop, apoi la tablete și, în final, la telefonul mobil cu ecran mare, de tip tabletă (smart phone, Iphone), a făcut ca internetul să fie nu numai accesibil, dar și ușor de luat cu sine, în orice împrejurare. Deja aceasta este o „upgradare” a omului modern cu niște abilități informaționale de neconceput cu 50 ani înainte. În orice moment omul poate să afle informații cu privire la aproape orice domeniu, se poate ghida prin sisteme de tip GPS, poate să se conecteze la programe tv, poate descărca literatură, filme, muzică, poate vedea sau transmite filmări în direct, etc. Într-un fel, statutul intelectual al omului s-a schimbat atât de mult încât eu cred că putem numi, deja, această etapă - „transumanism în sens slab”.

Pe măsură ce știința calculatoarelor s-a dezvoltat, a apărut noțiunea de inteligență artificială (IA) adică inteligență dezvoltată de o mașină programabilă, pe baza unui program inițial. Această noțiune a fascinat și a entuziasmat pe unii, în timp ce alții au văzut de la bun început potențialul pericol ascuns în ea. Dar IA nu a fost gândită numai ca pentru a fi

folosită în aplicații exterioare omului (dispozitive tehnice, roboți, etc), ci s-a conceput ideea unei cuplări a inteligenței omului la IA, a unei racordări a celor două. Cităm din lucrarea lui Max More, *The Philosophy of Transhumanism* ([34]):

„În 1970, Marvin Minski a făcut o prognoză optimistă a apariției unei IA super inteligente, iar în 1994 un articol din *Scientific American* explică de ce prelungirea cu mult a vieții va cere înlocuirea creierului nostru biologic cu dispozitive computaționale superioare.”⁴

I.4. Intervenția asupra bios-ului

Dezvoltările de mai sus se referă mai ales la domenii pe care omul le utilizează, dar în care, fiziologia organismului viu nu este direct implicată (cu excepția cuplării directe a omului la inteligența artificială). Cu studiul organismelor vii se ocupau științele specifice: biologia, medicina (veterinară sau umană), cu subramurile lor. Pe măsura ce tehnologia și-a luat tot mai mult avânt, și după apariția geneticii (Gregor Mendel, 1865), a apărut ideea de a interveni în *bios* cu ajutorul diverselor tehnologii, pentru a îmbunătăți, inițial, specii de plante sau animale și, mai apoi, chiar omul (inginerie genetică).

A. *Eugenia*. O primă încercare, a timpurilor moderne, de a îmbunătăți chiar specia umană a fost *eugenia*. Conceptul de eugenie a fost definit de Sir Francis Galton (1822-1911), văr al lui Charles Darwin și personalitate complexă, cu

⁴ Max More, *The Philosophy of Transhumanism*, p. 13, în Max More, Natasha Vita-More (eds.), *The transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays of Science, Technology, and Philosophy of the Human Future*, Wiley-Blackwell, 2013.

multiple interese științifice: antropolog, explorator tropical, geograf, meteorolog, statistician, etc⁵. În 1904 el a scris conducătorului Universității din Londra, propunându-i să înființeze o bursă de cercetare în „eugenie națională”. În acest context, el definea eugenia ca „studiul acelor factori, controlați social, care pot îmbunătăți sau deteriora calitățile rasiale ale generațiilor viitoare fie fizic, fie mental”⁶. Folosea termenul de eugenie *națională* pentru că înțelegea că scara la care ar trebui lucrat în sensul de mai sus era scara unei națiuni.

În Europa, programe de eugenie națională au fost dezvoltate începând cu primul război mondial, iar după acesta, eugenia a fost prezentată ca o „strategie pentru a proteja națiunile de un prezent dezamăgitor și pentru a construi un viitor compensator”⁷. În cursul dezvoltării acestui concept, s-au ivit și idei rasiste. Astfel, Karl Pearson, discipol al lui Galton și profesor de Eugenie la catedra Galton din Universiți College din Londra, scria în 1919:

„Istoria îmi arată doar o singură cale prin care s-a ajuns la un înalt grad de civilizație, și anume lupta unei rase cu altă rasă și supraviețuirea rasei mai dotate din punct de vedere fizic și mintal.”⁸

Deasemenea, deși încerca să prezinte o față pozitivă omenirii, prin demersul de a îmbunătăți trăsăturile genetice ale

⁵ https://ro.wikipedia.org/wiki/Francis_Galton

⁶ Marius Turda, *Crafting a Healthy Nation: European Eugenics in Historical Context*, în vol. *Crafting Humans, From Genesis to Eugenics and Beyond*, ed. Marius Turda, V&R Unipress, National Taiwan University Press, 2013, p. 111.

⁷ Marius Turda, *Crafting a Healthy Nation...*, p. 115.

⁸ Karl Pearson, *National Life from the Standpoint of Science*, 2nd ed., Cambridge University University Press, 1919, p. 21, apud Francisc Fukuyama, *Viitorul nostru postuman, Consecințele revoluției biotehnologice*, Humanitas, 2004.

unei națiuni, eugenia a început să se ocupe cu izolarea unor membri, considerați nesănătoși, sau inferiori, ai societății. Aceste tendințe au fost duse la extrem în Germania nazistă, unde s-au folosit metode radicale ca sterilizarea sau eutanasia. Înlăturarea elementelor „nepotrivate” din punct de vedere social (cazuri patologice, criminali sau indivizi asociați) a deveni un deziderat pentru purificarea națiilor, dar și pentru creșterea valorii economice a acestora.⁹ Karl Pearson spunea, explicit, că „eugenia, ca o doctrină a binelui național, este o marcă a economiei naționale”.¹⁰ Aceasta arată deja o lunecare din zona umanului și a binelui orientat spre om, către o de-personalizare a omului și considerarea lui doar ca un factor economic. Dar acest factor economic trebuia perfect determinat și din punct de vedere ideologic, el trebuind să devină un „om nou”, membru al unei „noi societăți”. Aceste idei s-au regăsit în noile ideologii, comunismul și fascismul. Însuși Karl Pearson îl lauda pe Hitler pentru încercarea sa de a regenera rasial națiunea germană, iar Mussolini, în 1929, a fost preamărit de directorul Institutului Kaiser Wilhelm pentru Antropologie, Ereditate Umană și Eugenie, ca arhitectul primului stat eugenic, și pentru determinarea sa de a întineri nația italiană.¹¹ Idei legate de eugenie s-au regăsit și în alte state, nu doar în cele fasciste. Astfel, în 1928, cantonul Vaud din Elveția, ca și Danemarca, au adoptat primele legi de sterilizare din Europa.¹² În al Treilea Reich, între 1933 și 1935 s-au adoptat legi pentru stoparea răspândirii bolilor ereditare și pentru păstrarea purității rasei.¹³

⁹ Marius Turda, *Crafting a Healthy Nation...*, p. 116.

¹⁰ Karl Pearson, *The Problem of Practical Eugenics*, London, Dulau and Co., 1912, p.25, apud Marius Turda, *Crafting a Healthy Nation...*, p. 117.

¹¹ Marius Turda, *Crafting a Healthy Nation...*, p. 120.

¹² Marius Turda, *Crafting a Healthy Nation...*, p. 121.

¹³ Marius Turda, *Crafting a Healthy Nation...*, p. 122.

B. *Biotehnologia*. Simultan cu aceste experimente pe bios-ul unei națiuni, deci la scară mare, s-au inițiat cercetări la scară foarte mică, anume la scară subcelulară, în încercarea de a determina ceea ce este esențial în definirea funcționalității organismului viu.

În 1953, James Watson și Francis Crick au descoperit structura de dublă elice a ADN-ului, care fusese, anterior, identificat ca fiind vectorul profilului genetic al unei ființe vii.

Una din direcțiile de dezvoltare a biotehnologiei, în secolul XX, a fost decodarea genomului uman. Prin anii 1970 s-a început dezvoltarea metodelor pentru determinarea ordinii elementelor chimice din compoziția ADN-ului. *Proiectul Genomului Uman* a fost pornit, în 1990, de Departamentul de Stat pentru Energie și Institutul Național al Sănătății din SUA, a absorbit fonduri de 3 miliarde de dolari, și la derularea lui au participat cercetători din zona cercetării bio-genetice din Japonia, Franța, Germania și China.¹⁴

Cităm din articolul online invocat:

„Obiectivele declarate ale proiectului au fost foarte ambițioase încă de la început, cele mai importante fiind: 1) să identifice toate genele ADN-ului uman; 2) să determine secvențele celor 3 miliarde de perechi de molecule chimice care formează structura ADN-ului; 3) să depoziteze toate aceste rezultate ale cercetărilor în baze de date și să îmbunătățească metodele și instrumentele de analiză a acestor date.”

Cercetarea a fost finalizată în 2003 și a deschis drumul unor importante descoperiri, cu consecințe în medicină și farmacologie, cum ar fi identificarea genelor responsabile pentru anumite boli sau crearea unor tratamente „personalizate” prin adaptarea medicamentelor la genomul fiecărui

¹⁴ M. Mustață, *Reușită sau Eșec – Proiectul “Genomul Uman”?*, eAsistent.ro, 23 martie 2015, <https://www.easistent.ro/?p=3342>.